

๑๗ ต.ค. ๒๕๓๗

การศึกษาการใช้ยาน้ำบ้าน ในการรักษาอาการอุจจาระร่วงของประชาชน
STUDY ON HOME FLUIDS AND ITS POPULARITY

มยุรี เปาประดิษฐ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิทยาการระบาด
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. ๒๕๓๐

อภิรักษ์นาค

จาก

บัณฑิตวิทยาลัย ม.มหิดล

Copyright by Mahidol University

15440

ชื่อวิทยานิพนธ์

การศึกษาการใช้ยาพื้นบ้านในการรักษาอาการ

ผู้วิจัย

อุจจาระร่วงของประชาชน

ปริญญา

มยุรี เปาประดิษฐ์

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (วิชาการระดับ)

นายแพทย์ประยูร กุณาศล

นายแพทย์วิจิต มธรสภาส

ผ.ศ. สุกฤษ อธิปัญญาคม

นายแพทย์สุรเกียรติ อชานานุกาพ

วันที่สำเร็จการศึกษา

20 พฤศจิกายน 2530

บทคัดย่อ

การศึกษารั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อหาชนิด, และวิธีการใช้ยาพื้นบ้าน ที่ประชาชนนิยมใช้ในการรักษาอาการอุจจาระร่วง และศึกษาปัจจัยที่คาดว่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้ยาพื้นบ้านของประชาชนเฉพาะในเขตชนบทพื้นที่ยากจน จังหวัดลำปาง โดยทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธี Multi - Stage Random sampling.

ได้ทำการสัมภาษณ์แม่บ้านหรือหัวหน้าครอบครัวของแต่ละหลังคาเรือน จำนวน 447 หลังคาเรือน ตั้งแต่วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2527 ถึงวันที่ 9 มีนาคม 2527

ผลการศึกษานพบว่า ประชาชนยังใช้ยาพื้นบ้านรักษาอาการอุจจาระร่วง 181 หลังคาเรือน (55.0%) ชนิดของสมุนไพรที่ใช้เป็นส่วนประกอบมากที่สุด ได้แก่ ข้าวเปลือกจ้าวหรือข้าวสารจ้าว 53.6% รองลงมาได้แก่ ใบฝรั่ง (48.6%) และใบทับทิม (40.9%)

ตำรับยาพื้นบ้านที่ได้จากการสำรวจ ทั้งหมดมี 79 ตำรับ ในจำนวนนี้ ตำรับที่ใช้กันมากที่สุด (17 หลังคาเรือน) เป็นส่วนประกอบของใบฝรั่ง, ใบทับทิม, ข้าวเปลือกจ้าวหรือข้าวสารจ้าว ใช้รองลงมา (11 หลังคาเรือน) ใช้ ใบฝรั่งอย่างเดียว และที่ใช้มากเป็นลำดับสาม (10 หลังคาเรือน) คือ ส่วนประกอบของใบฝรั่ง, ใบทับทิม

โดยการมัดแล้วตัดหัว-ท้าย แล้วต้มหรือแช่น้ำ หรือปิ้งไฟแล้วแช่น้ำ แล้วต้มไปเรื่อย ๆ แทนน้ำ จนกว่าจะหยุดถ่าย

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หรือไม่ใช้ยาพื้นบ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่เพศ (P = 0.0563), ขนาดของครอบครัว (P = 0.0123), รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี (P = 0.0107), รายจ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน (P < 0.005),ฐานะทางการเงิน

($P = 0.026$), การเคยใช้ยาแผนปัจจุบัน ($P = 0.0107$), การเคยใช้ยาปฏิชีวนะ หรือยาต้านท้องร่วง ($P = 0.0048$)

ส่วนอายุ, ความสามารถอ่านภาษาไทย, ระยะเวลาเดินทางบ้าน - สถานีอนามัย, ระยะเวลาเดินทางบ้าน-โรงพยาบาล และการรู้จัก O.R.S. ไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้ยาพื้นบ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

Preparation method for home fluid is boiling of fresh or roasted herbs. The fluids are taken by the patients until diarrhea subside.

The factors found to be associated with the uses of home fluids are sex ($P=0.0563$), size of family ($P=0.0123$), average annual income ($P=0.0107$), average monthly expense ($P < 0.005$), economic status ($P=0.026$), history of modern drug use ($P=0.0107$), and history of the use of antibiotics or anti-diarrheals ($P=0.0048$). There is no significant association between the use of home fluids with age, literacy, travel time from home to nearest health center, travel time from home to nearest hospital, and knowledge on using of Oral Rehydration Salts.